

ระดับชาติ

ด้านพุทธศาสนาและปรัชญา

ห้องประชุมย่อยที่ ๖ ห้อง ๓๐๒-๓๐๓

อาคาร ๑๐๐ ปี สมเด็จพระพุทธमाจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)

National Conference Group 06 : Buddhist Studies and Philosophy

(Room 302-303)

ผู้ทรงคุณวุฒิ :

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การศึกษาเปรียบเทียบความกตัญญูทเวทในพุทธปรัชญา
กับความกตัญญูทเวทในปรัชญาขงจื้อA Comparative Gratitude in Buddhist Philosophy
and Gratitude in Confucianism Philosophy

พระชัชพล พรหมโชโต (จันทร์กลาง)*

ดร.เสรี ศรีงาม, ดร.เสฐียร ทังทองมะดัน**

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ๑) ศึกษาความกตัญญูทเวทในพุทธปรัชญา ๒) ศึกษาความกตัญญูทเวทในปรัชญาขงจื้อ ๓) เปรียบเทียบแนวคิดความกตัญญูทเวทในพุทธปรัชญากับความกตัญญูทเวทในปรัชญาขงจื้อ จากการศึกษาพบว่า

ความกตัญญูทเวทในพุทธปรัชญา มีลักษณะสอดคล้องกัน กับคำว่า เสี้ยว ในปรัชญาขงจื้อเป็นหลักธรรมที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ และมนุษย์ต่อสังคม ซึ่งทุกฝ่ายต่างก็อิงอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน อยู่ในฐานะมีบุญคุณต่อกัน จึงสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติและสังคมโดยยึดหลักหน้าที่และบทบาทของตน ตลอดจนถึงการยกบุคคลที่เป็นแบบอย่าง

ผลการวิจัยพบว่าความกตัญญูทเวทในพุทธปรัชญากับปรัชญาขงจื้อนั้นมีส่วนที่เหมือนกันในด้านนิยามของความหมายคือ ความกตัญญูทเวทเป็นเครื่องหมายของคนดี คำว่า กตัญญูทเวท ที่เป็นคำอธิบายจากพระคัมภีร์ต่างและการถ่ายทอดจากสาวก หรือศิษย์รุ่นหลังจากรุ่นสู่รุ่นตาม สิ่งที่เราเรียกว่า กตัญญูทเวท ก็ตาม เสี้ยวก็ตาม สื่อความหมายถึงสิ่งเดียวกัน นั่นคือ ความกตัญญูทเวทโดยที่เน้นเรื่องของการตอบแทนบุญคุณผู้ที่มีคุณบุคคลเป็นหลักในการปฏิบัติและความประพฤติซึ่งแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ในส่วนที่แตกต่างกันนั้นกตัญญูทเวทในพุทธปรัชญา มุ่งเน้นในการตอบแทนบุคคลที่กระทำดีแก่บุคคลโดยไม่เลือกที่จะอยู่ในสถานการณ์ใด ๆ ก็ตาม บุคคลควรรู้และพึงระลึกถึงเสมอทั้งนี้เพื่อความสงบสุขความปรองดองและอุปการะบุคคลอื่นได้ทำ หรือความรู้คุณของผู้มีคุณ ความประกาศอุปการะที่บุคคลอื่นได้ทำ ซึ่งกันและกันในส่วนองปรัชญาขงจื้อนั้นมุ่งเน้นเฉพาะในส่วนองสังคมมนุษย์เป็นหลัก ความมั่นคงของประเทศชาติและความอยู่รอดของสังคมเป็นหลัก ซึ่งจะ

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสนมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

** อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

เห็นได้จากบทประพันธ์ต่างๆที่ถ่ายทอดออกมาเป็นวรรณกรรมหรือทางการอบรมสั่งสอนศิษย์จากรุ่นต่อรุ่นและศิลปะและวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม จากข้อสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ความกตัญญูทวียุทธปรัชญานั้นมีความเหมือนกันแทบทุกประการกับปรัชญาของขงจื๊อ เช่นการยกตัวอย่างบุคคลที่ควรปฏิบัติ การเคารพต่อบิดามารดา การให้ความสำคัญของครอบครัว ตลอดจนถึงความสำคัญของประเทศชาติแต่ในทางพุทธปรัชญานั้นแต่ที่แตกต่างกันนั้นในเรื่องของปรัชญาของขงจื๊อนั้นแสดงออกเกี่ยวกับจริยธรรมและศิลปะ วิชาทางศิลปะนี้ ขงจื๊อใช้จารีตประเพณีดนตรี และกวีนิพนธ์เป็นพื้นฐาน ซึ่งมีส่วนช่วยในการควบคุมจิตใจมีความละเอียดประณีตละมุนละม่อม แต่พุทธปรัชญานั้นไม่ได้ใช้ดนตรีหรืออันไพเราะในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมทางพุทธปรัชญาเน้นการกระทำอันสงบเน้นการฝึกที่จิต

คำสำคัญ: ความกตัญญูทวียุทธปรัชญา, ความกตัญญูทวียุทธปรัชญาขงจื๊อ

Abstract

This thesis, had three purpose 1) study gratitude in Buddhist philosophy 2) study gratitude in Confucianism philosophy 3) comparative gratitude in Buddhist philosophy and gratitude in Confucianism philosophy. The results of study are as follows:

The doctrine of gratitude in Buddhist philosophy is in accord with the word “Xiao” in the ethical principles of Confucianism, which represents the relationship between human and human, as well as the relationship between human and society. In these relationships, all parties rely on each other or are benefactors to each other. They are important in order to develop the country and the society based on one’s duty and roles, as well as to raise exemplary people.

This research found that gratitude in Buddhist philosophy and Xiao in the ethical principles of Confucianism have the same definition of the meaning. Gratitude is the sign of a good man. The word of gratitude is the description from the Bibles and the transfer of the disciples or the generation of disciples to the next generation. What is called Gratitude or Xiao, which has the same meaning as gratitude, focuses on the subject of repaying the kindness to those who have an individual as the primary practice and behavior which manifests itself in the behavior. The difference is Gratitude in

the Buddhist philosophy focused on repaying to the person who made good to the people by not choosing any situations. People should know and remember for peace and reconciliation and support others or know the favor of benefactors and announce the support of other people make to each other. The ethical principles of Confucianism focus mainly on the part of human society, the stability of the country and the survival of society. This can be seen from the literature that emanates a literary or teaching students from generation to generation, and arts and culture.

However, the observation of the researcher found that gratitude in Buddhist philosophy is virtually identical in all respects to the ethical principles of Confucianism when it is a matter of individual practices, such as giving respect to parents and giving precedence to the family as well as the nation. However, in Buddhist philosophy there is a difference with the ethical principles of Confucianism in their expression on ethics and art. Concerning art, Confucius applied tradition, music and poetry to be the basis to contribute to a sophisticated control of the mind.

Keywords : Gratitude In Buddhist Philosophy, Gratitude In Confucianism.

๑. บทนำ

การดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมไทยทุกระบบชั้นจึงมีวิถีชีวิตของคนไทยได้ผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อ และหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ตลอดเวลายาวนานซึ่งส่งผลต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคมไทย อย่างไรก็ตามการที่สังคมไทยยังอยู่ได้นั้นคนไทยต้องมีคุณธรรมจริยธรรมจึงจะสามารถอยู่ในสังคมอย่างสงบสุขและสร้างคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อสังคมในโดยรวมซึ่งคุณธรรมที่สร้างให้คนในสังคมอยู่อย่างสงบสุขได้นั้นบุคคลตั้งเข้าใจด้วยเกิดจากภายในบุคคลคนไม่ใช่เพียงแค่ท่องจำมาหรือปฏิบัติเฉพาะมีความจำเป็นแต่ต้องปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย เป็นเอกลักษณ์ส่วนตัวซึ่งคุณธรรมประการแรกคือ ความกตัญญูทศเวทีความกตัญญูทศเวทีในพุทธปรัชญาและปรัชญาของขงจื้อในการให้ความสำคัญพบว่า ในพุทธปรัชญากับในปรัชญาขงจื้อนั้นมีส่วนที่เหมือนกันในด้านความสำคัญ คือ ให้ความสำคัญต่อความกตัญญูทศเวทีต่อท่านผู้มีพระคุณเป็นความดี ให้ความสำคัญกับสัมพันธภาพะบิดาและบุตร สัมพันธภาพะระหว่างเจ้านายและบริวารในส่วนที่แตกต่างกันนั้นกตัญญูทศเวทีในพุทธปรัชญามุ่งเน้นให้ความสำคัญโดยเน้นความสำคัญของ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์สถาบันสำคัญทั้งสามเกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ออกให้ความสำคัญควบคู่กัน

ไปทั้งยังเกี่ยวข้องถึงคนทุกคนในชาติด้วยส่วนปรัชญาขงจื๊อนั้นมุ่งเน้นความสำคัญกับครอบครัวโดยเฉพาะความสำคัญระหว่างบิดามารดาและบุตรเป็นสำคัญประการแรกจึงค่อยๆพัฒนาความสำคัญไปสู่ความสำคัญต่อชาติ ลักษณะความกตัญญูทวดเฒ่าในพุทธปรัชญาและปรัชญาของขงจื๊อพบว่า ในพุทธปรัชญากับในปรัชญาขงจื๊อนั้นมีส่วนที่เหมือนกันในด้านนิยามของความหมายลักษณะของเป็นหน้าที่ของบุคคลในฐานะต่างๆพึงปฏิบัติต่อกัน กล่าวถึงคุณธรรมพื้นฐานหลักปฏิบัติของมนุษย์ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้อื่น และสิ่งอื่นในส่วนที่แตกต่างกันนั้นกตัญญูทวดเฒ่าในพุทธปรัชญามุ่งเน้นลักษณะของศีลซึ่งเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่พึงปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนบุคคล ผู้ที่มีความกตัญญูย่อมจะทำตนเองให้มีความสุขและทำผู้อื่นให้มีความสุข ในส่วนของขงจื๊อนั้นไม่ได้มีหลักปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนแต่จะเป็นในลักษณะการปฏิบัติโดยอิงจากจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมา

พุทธปรัชญา หมายถึง แนวทางการปฏิบัติตนที่ดีงามและเหมาะสม พุทธศาสนา เรียกว่า พุทธจริยธรรม ตามทฤษฎีของพุทธศาสนา นอกจากจะเป็นหลักของการดำเนินชีวิตแล้วยังเป็นการแก้ไขปัญหาด้วย ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่เป็นอภิปรัชญาที่กล่าวถึงความจริงของจักรวาล ของโลกและสรรพสิ่งและมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสตร์ประเภทจิตนิยม (idealism) เป็นแนวทางที่ปฏิบัติตนที่ดีงามเหมาะสม หลักจริยธรรมว่าด้วยความถูกต้องศีลธรรม จริยธรรมคุณค่าอาศัยชีวิตอาศัยจิตเป็นศูนย์การกำหนด เพื่อให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข เป็นความหมายที่สอดคล้องกับพระพุทธศาสนา ความประพฤตินี้ที่เหมาะสมหรือความประพฤตินี้ไม่ปราจากธรรม เรียกว่า ความประพฤตินี้ไม่ปราศจากธรรม เรียกว่า ธรรมจริยา มนุษย์มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๒ ส่วนคือ กายกับจิต และถือว่าจิตเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งเป็นหลักการหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดี ประเสริฐอันเป็นวิธีการ หรือเครื่องมือในการสู่จุดมุ่งหมายอันเป็นประโยชน์สูงสุด เป็นอุดมคติของชีวิตครอบครองคลุมถึงเกณฑ์ตัดสินว่า การกระทำใดดีหรือไม่ดี ควรหรือไม่ควร ด้วยเหตุนี้พุทธจริยธรรมจึงมีลักษณะที่แตกต่างจากทฤษฎีของปรัชญาในสำนักอื่น

ในปรัชญาขงจื๊อนั้นได้กล่าวถึง ความกตัญญูทวดเฒ่า นั้น เป็นหลักธรรมแห่งฟ้า เป็นคุณธรรมแห่งแผ่นดินและเป็นหลักดำเนินชีวิตแห่งคน เนื่องจากความกตัญญูทวดเฒ่าที่เป็นหลักธรรมและคุณธรรมแห่งฟ้าและดินดังกล่าว เมื่อเหล่าประชากรราษฎรผู้ซึ่งถือกำเนิดขึ้นมาในท่ามกลางระหว่างฟ้าและดินได้น้อมรับความกตัญญูทวดเฒ่ามาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ จึงเสมือนการน้อมรับเอาความสว่างฟ้าและคุณประโยชน์แห่งแผ่นดินมาหล่อหลอมกลมกลืนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับอุปนิสัยของตนๆ ดังนี้ คุณธรรมอันดีงามจึงบังเกิดขึ้นในหมู่ประชากรราษฎร โดยไม่ต้องอาศัยการบังคับอย่างเคร่งครัดกดขี่ และการปกครองก็เป็นไปอย่างสงบสุข โดยไม่ต้องอาศัยการใช้อำนาจอย่างเข้มงวดเด็ดขาด ปรัชญาขงจื๊อมิมีอิทธิพลต่อความนึกคิดและจิตใจตลอดจนวิธีการดำเนินชีวิตของชนชาติจีนเป็นระยะเวลานานนับพันปี

เป็นแนวคิดที่ให้น้ำหนักคุณค่าความเป็นมนุษย์ และเชื่อมั่นว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญขึ้น จึงเสนอแนะแนวทางการพัฒนาตนเองตามกรอบพุทธปรัชญาที่ผูกพันเชื่อมโยงอยู่กับสัมพันธ์ภาวะที่มนุษย์แต่ละคนมีต่อกัน เช่น สัมพันธ์ภาวะบิดาและบุตร สัมพันธ์ภาวะระหว่างเจ้านายและบริวาร เป็นต้นโดยการมีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่การอยู่ร่วมกันภายในสังคมอย่างราบรื่นและกลมเกลียวกัน

จากความสำคัญของพุทธปรัชญาและปรัชญาขงจื๊อที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยต้องการที่ศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนความต่างของทั้งสองปรัชญานี้ซึ่งการวิจัยมุ่งเน้นในการศึกษาเรื่องความกตัญญูทเวทิตาในพุทธปรัชญาและการศึกษาความกตัญญูในปรัชญาขงจื๊อเพื่อที่จะต้องการทราบถึง แนวคิดความกตัญญูทเวทิตาในพุทธปรัชญาแนวคิดความกตัญญูทเวทิตาในปรัชญาขงจื๊อ แนวคิดความกตัญญูทเวทิตาในพุทธปรัชญาเมื่อเปรียบเทียบกับปรัชญาขงจื๊อ

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความกตัญญูทเวทิตาในพุทธปรัชญา
๒. เพื่อศึกษาความกตัญญูทเวทิตาในปรัชญาขงจื๊อ
๓. เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดความกตัญญูทเวทิตาในพุทธปรัชญากับปรัชญาขงจื๊อ

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary investigation) มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

๑. ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) จากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๕ และจากหนังสือตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาขงจื๊อ เช่น A Study of the Ethical Principles of Confucianism, A History of Philosophy, What the great religions believe
๒. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ดังนี้ อรรถกถา ฎีกา ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์นี้
๓. เปรียบเทียบข้อมูลตามกรอบวัตถุประสงค์
๔. เรียบเรียงและสรุปผลการวิจัยพร้อมเสนอแนะ (Descriptive Analysis)

๔. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพุทธปรัชญาเกี่ยวกับความกตัญญูทเวทิตานั้น ความกตัญญูทเวทิตามาจากคำภาษาบาลีคือ “กตัญญูตา” และ “กตเวทิตา” คำแรก กตัญญูตาหมายถึง ความเป็นผู้มีใจกระจำมีสติปัญญาบริบูรณ์ รู้จักอุปการคุณที่ผู้อื่นกระทำแล้วแก้ตน ผู้ใดก็ตามที่ทำคุณแก้ตนแล้ว ไม่ว่าจะมากก็ตาม ย่อมระลึกถึงด้วยความซาบซึ้งอยู่เสมอ ส่วนคำที่สอง กตเวทิตา

หมายถึงการตอบแทนคุณ ในกรณีของพ่อแม่กับลูก การเข้าใจว่า พ่อแม่เป็นพรหม บุรพาจารย์ และสัตบุรุษ เรียกว่า กตัญญูตา ส่วนการแทนคุณพ่อแม่เรียกว่ากตเวทิตา การปลุกฝังความกตัญญูกตเวทิต์แก่ลูกคือ การทำให้ลูกได้เข้าใจว่าพ่อแม่มีคุณและหาทางแทนคุณ ด้วยการเลี้ยงดูท่านตอบแทน ความกตัญญูกตเวทิต์ไม่ใช่ความต้องการส่วนตัวของใคร แต่เป็นการตระหนักรู้ในคุณธรรมของมนุษยชาติ ลูกที่มีความกตัญญูกตเวทิต์ไม่เพียงแต่จะรู้คุณและแทนคุณพ่อแม่เท่านั้น แต่จะมีบุคลิกภาพต่อไปนี้เวลาปฏิบัติต่อพ่อแม่ด้วย นิमितต์ สาธูรปานี กตญูกตเวทิตา ซึ่งแปลความว่า ความกตัญญูกตเวทิต์เป็นเครื่องหมายของคนดี คำว่า กตัญญูกตเวทิต์ คำนี้ จะเรียกคำตันคือกตัญญู ก็เป็นอันหมายถึงกตเวทิต์ด้วยเพราะจะทราบได้ว่า เป็นคนกตัญญูรู้คุณคนนั้น ต้องอาศัยอาการที่ปรากฏออกมาภายนอกด้วย เหตุนี้เมื่อต้องการเรียกให้สั้น จักมักเรียกเพียงคำตันและก็ไม่ขัดโดยเชิงอรรถ กตัญญูบุคคลนั้น และคำว่า กตเวทิต์ มีความหมายว่า นอกจากจะรู้และยอมรับความดีที่ผู้อื่นมีแก่ตนแล้วยังหาโอกาสบูชาสักการะ ตอบแทน ตามฐานะ ตามเพศ ตามภาวะและความเหมาะสม เช่น ลูกหรือศิษย์ตอบแทนพ่อแม่หรือครูอาจารย์ โดยการให้วัตถุสิ่งของบ้าง โดยการปฏิบัติตามโอวาทคำสอนที่ดีของท่านบ้าง อย่างนี้ จึงชื่อว่ากตเวทิต์ สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่และลูกก็เป็นอีกบริบทหนึ่งของชีวิตในสังคมที่เป็นบ่อเกิดของความสุขและความทุกข์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวได้ ฉะนั้น เพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการยึดถือว่ามีตัวตน พระพุทธศาสนาจึงเสนอหลักจริยธรรมชุดหนึ่งให้สมาชิกในครอบครัวนำไปปฏิบัติ จริยธรรมชุดนั้นคือ “กตัญญูกตเวทิตา

และจากความหมายดังกล่าวนี้ เมื่อมองจากมุมมองของปรัชญาขงจื๊อนั้นได้สรุปความหมายโดยนัยเชิงพฤติกรรมหลักการครองชีวิตในสังคมนี้นั้นไม่เน้นชีวิตในโลกหน้าหรือในสวรรค์นรก เราอาจจะเรียกปรัชญาคำสอนของขงจื๊อว่าโลกียธรรมก็คงพอจะได้ เพราะไม่ได้เน้นถึงการบรรลุธรรมให้หลุดพ้นจากสังสารวัฏ หลักการครองชีวิตของปรัชญาขงจื๊อมีหลายข้อ ข้อที่เป็นพื้นฐานที่สุดคือ “กตัญญูกตเวทิต์”(เลี้ยว)คุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์คือความรักเคารพพ่อแม่ ถ้ากระทั้งความรักพื้นฐานแค่นี้ไม่มีแล้ว คนๆนั้นจะรู้รักเมตตาปรานีคนอื่นหรือสังคมจีนโบราณนั้นเน้นการเคารพรักเชื่อฟังบิดามารดา รวมทั้งฝังรากความเชื่อเกี่ยวกับการเคารพบูชาบรรพบุรุษไว้มาก ดังนั้นไม่ว่าคนจีนจะอพยพไปอยู่ส่วนใดของโลกก็ตามก็ยังคงมีความผูกพันกับบ้านเกิดดินแดนบรรพชนของตน กตัญญู (กตัญญู อักษรจีนอ่านว่า เลี้ยว ครึ่งบนเป็นตัวชรา ครึ่งล่างเป็นตัวลูก ประกอบกัน) ความหมายในตัวอักษร แสดงให้เห็นว่า พ่อแม่นั้นแก่เฒ่า ลูกอยู่เบื้องล่าง เหมือนมือเท้าเฝ้ารับใช้ ซึ่งตรงกับคำว่า เลี้ยว ตามแนวคำสอนของขงจื๊อ ในภาษาไทยมีความหมายเท่ากับคำว่า กตัญญูถือเป็นรากฐานของคุณธรรม มีความสำคัญตั้งแต่ครอบครัวกระทั่งประเทศ ในระดับครอบครัว ถือว่าเป็นพื้นฐานเบื้องต้นสำหรับการพัฒนาคุณธรรมอื่น ๆ และจากการศึกษาแนวคิดเรื่องความกตัญญูกตเวทิต์

ของพุทธปรัชญาและปรัชญาขงจื๊อนั้นสามารถเปรียบเทียบความกตัญญูทเวทีในพุทธปรัชญากับปรัชญาขงจื๊อมีข้อสรุปเป็นด้านๆดังต่อไปนี้

เปรียบเทียบความกตัญญูทเวทีในพุทธปรัชญากับปรัชญาขงจื๊อด้านความหมายความกตัญญูทเวทีพบว่าในพุทธปรัชญากับในปรัชญาขงจื๊อนั้นมีส่วนที่เหมือนกันในด้านนิยามของความหมายคือ ความกตัญญูทเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี แต่ไม่ได้นิยามความหมายของความกตัญญูไว้โดยตรง

เปรียบเทียบความกตัญญูทเวทีในพุทธปรัชญากับปรัชญาขงจื๊อด้านความสำคัญคือ ให้ความสำคัญต่อความกตัญญูทเวทีต่อท่านผู้มีพระคุณเป็นความดี ให้ความสำคัญกับสัมพันธภาวะบิดาและบุตร สัมพันธภาวะระหว่างเจ้านายและบริวารในส่วนที่แตกต่างกันนั้นกตัญญูทเวทีในพุทธปรัชญามุ่งเน้นให้ความสำคัญโดยเน้นความสำคัญของ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์สถาบัน

เปรียบเทียบความกตัญญูทเวทีในพุทธปรัชญากับปรัชญาขงจื๊อด้านลักษณะความกตัญญูทเวทีคือ ลักษณะของเป็นหน้าที่ของบุคคลในฐานะต่างๆพึงปฏิบัติต่อกันซึ่งกล่าวถึงคุณธรรมพื้นฐานหลักปฏิบัติของมนุษย์ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งอื่นในส่วนที่แตกต่างกันนั้นกตัญญูทเวทีในพุทธปรัชญามุ่งเน้นลักษณะของศีลซึ่งเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่พึงปฏิบัติ

เปรียบเทียบความกตัญญูทเวทีในพุทธปรัชญากับปรัชญาขงจื๊อประเภทความกตัญญูทเวทีประเภทกตัญญูทเวทีในพุทธปรัชญาและปรัชญาของขงจื๊อ พบว่า มีส่วนที่เหมือนกัน ประเภทหน้าที่ความสัมพันธ์ของบุคคลในฐานะต่างๆพึงปฏิบัติต่อกันกล่าวถึงบทบาทแต่ละหน้าที่ กล่าวถึงคุณธรรมพื้นฐานหลักปฏิบัติของมนุษย์ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้อื่น ส่วนที่แตกต่างกัน พุทธปรัชญานั้นใช้ศีลเป็นหลักคุณธรรมจริยธรรมในการแบ่งบทบาทหน้าที่ของคนในสังคมที่พึงปฏิบัติในส่วนองขงจื๊อใช้หลักใช้หลักจารีตประเพณีเป็นสิ่งที่กำหนดบทบาทของคนในสังคม

เปรียบเทียบความกตัญญูทเวทีในพุทธปรัชญากับปรัชญาขงจื๊อด้านวิธีการปลูกฝังความกตัญญูทเวทีที่มีส่วนที่เหมือนกันในด้านวิธีการปลูกฝังกตัญญูทเวทีอื่นได้แก่ วิธีการปลูกฝังความกตัญญูทเวทีเน้นที่ตัวบุคคลที่ควรเป็นแบบอย่างการปลูกฝังความกตัญญูโดยการแสดงตัวอย่างที่ดีงามด้านความกตัญญูเพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้บุคคลคนกระทำความดีวิธีปลูกฝังความกตัญญูทเวทีโดยเน้นที่บทบาทหน้าที่ของตน วิธีปลูกฝังความกตัญญูทเวทีโดยเน้นโทษของการอกตัญญูซึ่งในส่วนที่แตกต่างกันนั้นกตัญญูทเวทีในพุทธปรัชญานั้นไม่ได้แสดงออกหรือการปลูกฝังความกตัญญูทเวทีจริยธรรมแสดงออกมาในเชิงศิลปะ

เปรียบเทียบความกตัญญูทเวทีในพุทธปรัชญากับปรัชญาขงจื๊อด้านด้านประโยชน์ความกตัญญูทเวทีที่มีส่วนที่เหมือนกันคือ วิธีการปลูกฝังความกตัญญูทเวทีเน้นที่ตัวบุคคลที่ควรเป็นแบบอย่างการปลูกฝังความกตัญญูโดยการแสดงตัวอย่างที่ดีงามด้านความกตัญญูเพื่อ

เป็นแรงบันดาลใจให้บุคคลคนกระทำความดี วิธีปลูกฝังความกตัญญูทเวทิตโดยเน้นที่บทบาทหน้าที่ของตน วิธีปลูกฝังความกตัญญูทเวทิตโดยเน้นโทษของการอกตัญญู ซึ่งในส่วนที่แตกต่างกันนั้นกตัญญูทเวทิตในพุทธปรัชญานั้นไม่ได้แสดงออกหรือการปลูกฝังความกตัญญูทเวทิตจริยธรรมแสดงออกมาในเชิงศิลปะ ในทางศิลปะนี้ ดนตรี

๕. ข้อวิจารณ์

จากการศึกษาวิจัยฉบับนี้พบว่ามีความเหมือนและความต่างหลายมุมมองความแตกต่างหลายมุมมองจากการศึกษาวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยเรื่องเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างความกตัญญูทเวทิตในพุทธปรัชญาและปรัชญาของขงจื้อในเรื่องนิยามและความหมายพบว่า ในพุทธปรัชญากับในปรัชญาของขงจื้อนั้นมีส่วนที่เหมือนกันในด้านนิยามของความหมายคือ ความกตัญญูทเวทิตเป็นเครื่องหมายของคนดี คำว่า กตัญญูทเวทิต คำนี้ จะเรียกคำต้นคือกตัญญู ก็เป็นอันหมายถึงกตเวทิตด้วยเพราะจะทราบได้ว่า เป็นคนกตัญญูรู้คุณคนนั้น ต้องอาศัยอาการที่ปรากฏออกมาจากภายนอกด้วย ไม่ได้นิยามความหมายของความกตัญญูไว้โดยตรงแต่เมื่อพิจารณาจากการแสดงซึ่งพฤติกรรมของบุคคลหรือการปฏิบัติของบุคคล ทั้งที่เป็นคำอธิบายจากพระคัมภีร์ต่างและการถ่ายทอดจากสาวก หรือศิษย์รุ่นหลังจากรุ่นสู่รุ่นตาม สิ่งที่เราเรียกว่า กตัญญูทเวทิต ก็ตาม เสียก็ตาม สื่อความหมายถึงสิ่งเดียวกัน นั่นคือ ความกตัญญูทเวทิตโดยที่เน้นเรื่องของการตอบแทนบุญคุณผู้ที่มีคุณบุคคลเป็นหลักในการปฏิบัติและความประพฤติดังแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ในส่วนที่แตกต่างกันนั้นกตัญญูทเวทิตในพุทธจริยศาสตร์มุ่งเน้นในการตอบแทนบุคคลที่กระทำดีแก่บุคคลโดยไม่เลือกว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดๆก็ตาม บุคคลควรรู้และพึงระลึกถึงเสมอทั้งนี้เพื่อความสงบสุขความปรองดองและอุปการะบุคคลอื่นได้ทำ หรือความรู้คุณของผู้มีคุณ ความประกาศอุปการะที่บุคคลอื่นได้ทำ ซึ่งกันและกันในส่วนของปรัชญาของขงจื้อนั้นมุ่งเน้นเฉพาะในส่วนของสังคมมนุษย์เป็นหลัก ความมั่นคงของประเทศชาติและความอยู่รอดของสังคมเป็นหลัก ซึ่งจะเห็นได้จากบทประพันธ์ต่างๆที่ถ่ายทอดออกมาเป็นวรรณกรรมหรือทางการอบรมสั่งสอนศิษย์จากรุ่นต่อรุ่นและศิลปะและวัฒนธรรม กล่าวอีกแง่หนึ่ง ความกตัญญูเป็นเรื่องระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ที่จะพึงปฏิบัติต่อกัน แม้จะมีกล่าวถึงความกตัญญูต่อธรรมชาติอยู่บ้างก็ตาม ในด้านการให้ความสำคัญ คือ ให้ความสำคัญต่อความกตัญญูทเวทิตต่อท่านผู้มีพระคุณเป็นความดีให้ความสำคัญกับสัมพันธ์ภาวะบิดาและบุตร สัมพันธ์ภาวะระหว่างเจ้านายและบริวารในส่วนที่แตกต่างกันนั้นกตัญญูทเวทิตในพุทธปรัชญามุ่งเน้นให้ความสำคัญโดยเน้นความสำคัญของชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์สถาบันสำคัญทั้งสามเกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ออกให้ความสำคัญควบคู่กันไปทั้งยังเกี่ยวข้องถึงคนทุกคนในชาติด้วยส่วนปรัชญาของขงจื้อนั้นมุ่งเน้นความสำคัญกับครอบครัวโดยเฉพาะความสำคัญระหว่างบิดามารดาและบุตรเป็นสำคัญประการแรกจึงค่อยๆพัฒนาความสำคัญไปสู่ความสำคัญต่อชาติในด้าน ลักษณะพบว่า ใน

พุทธจริยากับในปรัชญาของขงจื๊อนั้นมีส่วนที่เหมือนกันในด้านนิยามของความหมายลักษณะของ เป็นหน้าที่ของบุคคลในฐานะต่างๆพึงปฏิบัติต่อกันกล่าวถึงคุณธรรมพื้นฐานหลักปฏิบัติของ มนุษย์ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งอื่นในส่วนที่แตกต่างกันนั้นกตัญญู กตเวทิตะในพุทธปรัชญามุ่งเน้นลักษณะของศีลซึ่งเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่พึงปฏิบัติไว้อย่าง ชัดเจนบุคคลต้องมีหิริโอตตัปปเสียก่อนหรือความรู้ดีรู้ชั่วการเกรงกลัวต่อบาปศีลจึงเกิดขึ้นและ ดำรงอยู่ซึ่งความกตัญญูนี้เป็นคุณธรรมหรือศีลที่มนุษย์ควรปฏิบัติไม่เฉพาะต่อมนุษย์ด้วยกัน เท่านั้น แต่รวมไปถึงต่อสัตว์และพืชด้วย ผู้ที่มีความกตัญญูย่อมจะทำตนเองให้มีความสุขและ ทำผู้อื่นให้มีความสุข ในส่วนของขงจื๊อนั้นไม่ได้มีหลักปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนแต่จะเป็นใน ลักษณะการปฏิบัติโดยอิงจากจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมาในด้านประเภทกตัญญูกตเวทิตะใน พุทธปรัชญาและปรัชญาของขงจื๊อ พบว่า มีลักษณะความหมายคล้ายกับหัวข้อ ลักษณะ ความกตัญญูกตเวทิตะในพุทธปรัชญากับในปรัชญาของขงจื๊อทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเข้าใจในแต่ละ บุคคลในการแยกลักษณะและประเภททั้งนี้เพราะในพระคัมภีร์ไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจน ประเภทกตัญญูกตเวทิตะในพุทธปรัชญาและปรัชญาของขงจื๊อนั้นมีส่วนที่เหมือนกันประเภท หน้าที่ความสัมพันธ์ของบุคคลในฐานะต่างๆพึงปฏิบัติต่อกันกล่าวถึงบทบาทแต่ละหน้าที่ กล่าวถึงคุณธรรมพื้นฐานหลักปฏิบัติของมนุษย์ในสังคมมนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับผู้อื่น ส่วนที่แตกต่างกัน พุทธปรัชญานั้นใช้ศีลเป็นหลักคุณธรรมจริยธรรมในการแบ่งบทบาทหน้าที่ ของคนในสังคมที่พึงปฏิบัติในส่วนของขงจื๊อใช้หลักใช้หลักจารีตประเพณีเป็นสิ่งที่กำหนด บทบาทของคนในสังคมส่วนในด้านวิธีการปลูกฝังความกตัญญูกตเวทิตะที่มีส่วนที่เหมือนกันใน ด้านวิธีการปลูกฝังกตัญญูกตเวทิตะ วิธีการปลูกฝังความกตัญญูกตเวทิตะที่เน้นที่ตัวบุคคลที่ควร เป็นแบบอย่างการปลูกฝังความกตัญญูโดยการแสดงตัวอย่างที่ดีงามด้านความกตัญญูเพื่อเป็น แรงบันดาลใจให้บุคคลคนกระทำความดี วิธีการปลูกฝังความกตัญญูกตเวทิตะที่เน้นที่บทบาท หน้าที่ของตน วิธีการปลูกฝังความกตัญญูกตเวทิตะที่เน้นโทษของการอกตัญญู ซึ่งในส่วนที่ แตกต่างกันนั้นกตัญญูกตเวทิตะในพุทธปรัชญานั้นไม่ได้แสดงออกหรือการปลูกฝังความกตัญญู กตเวทิตะจริยธรรมแสดงออกมาในเชิงศิลปะ ในทางศิลปะนี้ ดนตรี ในด้านประโยชน์ความ กตัญญูกตเวทิตะ มีส่วนที่เหมือนกันในด้านวิธีการปลูกฝังกตัญญูกตเวทิตะ วิธีการปลูกฝังความ กตัญญูกตเวทิตะที่เน้นที่ตัวบุคคลที่ควรเป็นแบบอย่างการปลูกฝังความกตัญญูโดยการแสดง ตัวอย่างที่ดีงามด้านความกตัญญูเพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้บุคคลคนกระทำความดี วิธีการปลูก ฝังความกตัญญูกตเวทิตะที่เน้นที่บทบาทหน้าที่ของตน วิธีการปลูกฝังความกตัญญูกตเวทิตะที่เน้น โทษของการอกตัญญู ซึ่งในส่วนที่แตกต่างกันนั้นกตัญญูกตเวทิตะในพุทธปรัชญานั้นไม่ได้ แสดงออกหรือการปลูกฝังความกตัญญูกตเวทิตะจริยธรรมแสดงออกมาในเชิงศิลปะ ในทาง ศิลปะนี้ ดนตรี

อย่างไรก็ตาม จากข้อสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ความกตัญญูกตเวทิตะของพุทธปรัชญา นั้นมีความเหมือนกันแทบทุกประการกับปรัชญาของขงจื๊อ เช่นการยกตัวอย่างบุคคลที่ควร

ปฏิบัติ การเคารพต่อบิดามารดา การให้ความสำคัญของครอบครัว ตลอดจนถึงความสำคัญของประเทศชาติแต่ในทางพุทธจริยานั้นแต่ที่จะแตกต่างกันนั้นในเรื่องของปรัชญาของขงจื้อนั้นแสดงออกเกี่ยวกับจริยธรรมและศิลปะ วิชาทางศิลปะนี้ ขงจื้อใช้จารีตประเพณี ดนตรี และกวีนิพนธ์เป็นพื้นฐาน ซึ่งมีส่วนช่วยในการควบคุมจิตใจมีความละเอียดประณีต ละมุนละม่อม แต่พุทธปรัชญานั้นไม่ได้ใช้ดนตรีหรืออันไพเราะในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมทางพุทธจริยาเน้นการกระทำอันสงบเน้นการฝึกที่จิต

๖. ข้อเสนอแนะ

๑. การศึกษาเปรียบเทียบความกตัญญูทศเวทีในพุทธปรัชญากับปรัชญาขงจื้อ ในพุทธปรัชญานำเสนอมุ่งเน้นในการตอบแทนบุคคลที่กระทำดีแก่บุคคลทั้งในพระไตรปิฎกและอรรถาต่าง ๆ กล่าวนำเสนอในแง่บวกมากกว่าแง่ลบ แต่ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมลงอันเนื่องด้วยสาเหตุปัจจัยหลายประการดังที่นี่ยกให้มีการนำเสนอแนวคิดทางลบแก่นงานวิจัยและแนวทางในการปฏิบัติในการกลับตัวของบุคคลซึ่งแสดงออกจากพฤติกรรมในทางลบ มาเปลี่ยนเป็นในทางบวกอาจจะกล่าวได้ว่า เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนที่จากแง่ลบต่อหลักกตัญญูทศเวทีเพื่อแก้ไขให้สอดคล้องตามแนวทางพุทธปรัชญา

๒. จากการศึกษาวิจัยการศึกษาเปรียบเทียบความกตัญญูทศเวทีในพุทธปรัชญากับปรัชญาขงจื้อพบว่ายังมีแนวคิดที่สำคัญที่ต้องควรนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับปรัชญาขงจื้อหลักจารีตประเพณี ที่ส่งผลกับสังคม การติดต่อระหว่างสังคมโดยเฉพาะประเด็นบทบาทของคำสอนเรื่องนี้ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมว่ามีความสอดคล้องและแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร โดยรูปแบบการศึกษานั้นควรศึกษาในรูปแบบเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษา ค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary investigation)

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลปฐมภูมิ:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

ชมรมพุทธศาสตร์ ในอุปถัมภ์พระพุทธชินวงศ์ (สุวรรณ สุวณฺโฑโต). มงคลชีวิต ฉบับ ธรรมทายาท. กรุงเทพมหานคร: ชมรมพุทธศาสตร์ ในอุปถัมภ์พระพุทธชินวงศ์, ๒๕๓๕.
ทองแถม นาถจำนง, ปกรณ์ ลิ้มปยุสนร์. ธรรมะขงจื้อ สอนคนให้เป็นคน. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไพบั้ว, ๒๕๕๑.

อนุชิต ดวงพรหมและคณะ. **อนุภาพความกตัญญู**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ทีดี บั๊ค จำกัด, ๒๕๕๖.

(๒) วารสาร :

กรศิริ คตภูธร. ชูชิต ชายทวีป. “บทความการศึกษาหลักจริยศาสตร์ของขงจื้อ A Study of the Ethical Principles of Confucianism” **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (พฤศจิกายน ๒๕๕๗ - เมษายน ๒๕๕๘).

วิทยา ศักยาภินันท์. **ความกตัญญูทศวรรษที่ต่อพ่อแม่ในฐานะเครื่องมือปลูกฝังจริยธรรมแก่ลูกตามนัยพระพุทธศาสนา**. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒, (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๕)

(๓) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

พระมหาบุญกอง คุณาโร (มาหา). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความกตัญญู (กตญนุตา) ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระมหาวิชิตพงษ์ ปญญาวิโร (มะพารมย์). “การศึกษาเปรียบเทียบคำสอนเรื่องกตัญญูในลัทธิขงจื้อกับในพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.